

Valitus

9.7.2025

MV/01210/2025

1 (10)

Itä-Suomen hallinto-oikeus
PL 1744
70101 Kuopio

Viite Maakuntavaltuusto 09.06.2025 § 8, 147/03.02.00.03/2025

Asia **Valitus Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, 2. vaihekaavan (energia ja maisemat) hyväksymispäätöksestä**

Valittaja
Museovirasto
PL 913, 00101 Helsinki
kirjaamo@museovirasto.fi

Esittelijän yhteystiedot

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Valituksenalainen päätös

Pohjois-Karjalan maakuntavaltuuston 9.6.2025 tekemä päätös maakuntakaavan Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, 2 vaihe (energia ja maisemat) hyväksymisestä ("**Maakuntakaava**"), Pohjois-Karjalan maakuntavaltuuston kokouspöytäkirja 1/2025 § 8 ("**Hyväksymispäätös**").

Selvitys valitusoikeudesta

Museovirastolla on alueidenkäyttölain (132/1999) 191 §:n nojalla oikeus toimialaansa kuuluvissa asioissa valittaa kaavan hyväksymistä koskevasta päätöksestä.

Museovirastosta annetun lain (282/2004) 2 §:n nojalla Museoviraston tehtävän on mm. toimia kulttuuriperinnön ja -ympäristön suojelusta vastaavana asiantuntijaviranomaisena sekä vastata muinaisjäännösten ja, jollei asia kuulu muun viranomaisen toimialaan, kulttuuriympäristön hoidosta ja valvonnasta. Museovirastosta annetun asetuksen (407/2004) 1 §:n nojalla Museoviraston tehtävänä on huolehtia sen toimialaa koskevan lainsäädännön toteutumisesta yhdessä muiden viranomaisten ja muun museolaitoksen kanssa.

Päätöksen tiedoksisaanti

Kaavan hyväksymistä koskevan päätöksen katsotaan tulleen asianosaisten tietoon samaan aikaan, kun päätöksen katsotaan kuntalain 140 §:n mukaisesti tulleen kunnan jäsenen tietoon. Pohjois-Karjalan maakuntavaltuuston kokouksen 9.6.2025 pöytäkirja on ollut nähtävillä yleisessä tietoverkossa pöytäkirjan mukaan 13.6.2025 alkaen.

Vaatimukset

Museovirasto vaatii, että Itä-Suomen hallinto-oikeus kumoaa Hyväksymispäätöksen lainvastaisena Maksimovaaran aluetta koskevan tv-merkinnän (Tuulivoimaloiden alue) osalta. Kumottavaksi vaadittavaa osa-aluemerkintää koskee aluekohtainen suunnittelumääräys tv-1. Valitus ei kohdistu maakuntakaavaan muilta osin.

Valitusperusteet

Maakuntakaava on alueidenkäyttölain 28 §:n mukaisten maakuntakaavan sisältövaatimusten ja alueidenkäyttölain 24 §:n mukaisen valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomiointivelvollisuuden vastainen.

Alueidenkäyttölain 28 §:n 3 momentin 6) kohdan mukaan kaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen. Tuulivoimaloiden alueen osoittamisessa Maksimonvaaralle ei ole kiinnitetty asianmukaisesti huomiota maiseman ja siihen liittyvän kulttuuriperinnön vaalimiseen. Kyseiselle tuulivoimaloiden alueelle on annettu maakuntakaavassa erityinen suunnittelumääräys, mutta asiassa ei ole esitetty selvitystä siitä, miten tuulivoimaloiden haitallisia maisemavaikutuksia olisi mahdollista poistaa yksityiskohtaisemman suunnittelun keinoin maakuntakaavassa osoitetulla alueella. Museovirasto katsoo, ettei alueen yksityiskohtaisemmalla suunnittelulla ole muun muassa nykyisten tuulivoimaloiden yleiset korkeudet ja maisemavaikutukset sekä tuulivoimaloiden alueen sijainti huomioon ottaen mahdollista poistaa tai merkittävästi vähentää haitallisia maisemavaikutuksia. Maakuntakaava on tältä osin edellä mainitun maakuntakaavan sisältövaatimuksen vastainen.

Alueidenkäyttölain 24 §:n 2 momentin mukaan maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteutumista. Tuulivoimaloiden toteuttamisella maakuntakaavassa esitetylle Maksimovaaran tuulivoimaloiden alueelle olisi merkittäviä vaikutuksia Koliilta, erityisesti Ukko-Koliilta Pielisen yli itään aukeavaan maisemaan. Vaikka kyseinen tuulivoimaloiden alue ei sijoitu valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita koskevan inventoinnin mukaisen *Kolin maisemat* -maisema-alueen sisälle, on kyseisten tuulivoimaloiden sijoittamisella merkittäviä haitallisia vaikutuksia sen maisema-arvoihin. Maakuntakaavassa ei ole tältä osin valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti otettu huomioon Kolin valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta siten, että sen arvot turvataan. Maakuntakaava on näin ollen alueidenkäyttölain mukaisen valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamista koskevan velvoitteen osalta lainvastainen.

Valituksen perustelut

Maakuntakaava ja sen valmisteluvaiheet

Maakuntakaavan teemat ovat energia ja maisemat eli sähkönsiirto ja siihen liittyvät merkittävimmät sähköasemat ja voimalaitokset, maakunnallisesti merkittävän kokoluokan tuuli- ja aurinkovoima sekä maisema- ja pohjavesikysymykset. Kaavassa on selostuksen mukaan otettu huomioon mm. valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (VAMA). Valtioneuvoston hyväksymät valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet välittyvät kunnan kaavoitukseen pääosin maakuntakaavoituksen kautta. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden täydennysinventointi hyväksyttiin vuonna 2021 ja tulokset on tuotu maakuntakaavaan merkinnällä ma/mv. Kyseisellä osa-aluemerkinnällä osoitetaan valtakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeät alueet. VAMA:n osalta kaavaan on päivitetty valtioneuvoston päätöksen mukaisesti Kolin maisema-alueen laajennus, ks. *Kolin maisemat* (Joensuu, Kontiolahti, Lieksa, 19 590 ha).

Aiempaan maakuntakaavaan verrattuna tuulivoima-alueet ovat nyt hyväksytyssä kaavassa muuttuneet paljon ja alueet ovat pinta-alaisesti ja lukumääräisesti kasvaneet (kaikkiaan 18 aluetta). Myös maakuntakaavan yleiseen suunnittelumääräykseen tuulivoimaan liittyen on tehty pieniä muutoksia, ja se on hyväksytyssä kaavassa seuraava: *”Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota tuulivoimala-alueiden ja tuulivoima-alueiden sähkönsiirron ympäristövaikutuksiin, erityisesti maisema- ja meluvaikutuksiin sekä puolustusvoimien toiminnalle aiheutuviin vaikutuksiin. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee pyytää lausunnot asianomaisilta viranomaisilta mm. puolustusvoimilta (sensorijärjestelmät), lentoliikenteen turvallisuusvaatimuksista (ilmailulain 158 §:n mukainen lentoestelupa), liikenneväylien suojaetäisyyksistä, säätutkista ja telemastoista johtuvista rajoitteista. Tuulivoimala-aluetta suunniteltaessa tulee ottaa erityisesti huomioon puolustusvoimien toiminnasta, kuten sensorijärjestelmistä ja radioyhteyksien turvaamisesta johtuvat rajoitteet sekä vaikutukset muiden käyttäjien radiojärjestelmiin.*

Tuulivoima-alueiden ja tuulivoima-alueiden sähkönsiirron yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon hankkeiden tai suunnitelmien yhteisvaikutukset. Lisäksi on huomioitava, ettei hanke tai suunnitelma yksistään tai yhdessä tarkasteltuna muiden hankkeiden tai suunnitelmien kanssa, merkittävästi heikennä luonnonsuojelulain 34 §:n tarkoittamalla tavalla Natura 2000-verkoston kuuluvien alueiden suojelun perusteena olevia luontoarvoja.”

Kaavaselostuksen mukaan ”Tuulivoima-alueiden kartoituksessa ja alueiden rajauksissa on otettu huomioon kulttuuriympäristöalueet, viheralueverkosto ja sen jatkuvuus sekä huolehdittu ja arvioitu alueiden vaikutustarkasteluista, ettei syntyisi haitallisia vaikutuksia.” Maksimovaaran tuulivoima-alueen osalta vaikutus maisemaan ja kulttuuriympäristöön on kuitenkin kokonaisuudessaan arvioituna maakuntakaavan liiteaineistossa todettu erittäin suureksi.

Museovirasto antoi 11.9.2024 lausunnon Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, 2. vaiheen maakuntakaavan luonnoksesta todeten mm., että ”Valtakunnallisten maisema- ja kulttuuriympäristöarvojen säilyttämisvelvollisuus on aiheellista ottaa huolellisesti huomioon jo vaihemaakuntakaavan tasolla, eikä ainutlaatuisen ympäristökokonaisuuden ja maisematilan yhtenäisyyttä tule tuulivoimaratkaisuilla heikentää.” Lausunnossa todettiin myös, että ”Museoviraston näkemyksen mukaan Kolin maisemien tapauksessa kyseessä on herkkyydeltään erittäin suuri

vaikutuskohde, eikä tuulivoimarakenteiden tulisi näkyä sen maisemiin lainkaan.” Luonnosvaiheen jälkeen tuulivoima-alueiden määrää kaavassa vähennettiin ja niitä rajattiin monin paikoin uudestaan haitallisten vaikutusten riskien pienentämiseksi. Alueita rajattiin uudestaan mm. Kolin näkymäalueetarkastelun perusteella. Alueita rajattiin pienemmässä määrin uudestaan myös melu- ja välkevaikutusten sekä pohjavesikysymysten vuoksi.

Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, 2. vaiheen kaavaehdotus ja siihen liittyvät valmisteluaineistot olivat alueidenkäyttölain 65 §:n ja maankäyttö- ja rakennusasetuksen 12 §:n mukaisesti julkisesti nähtäville 26.3.–30.4.2025. Kaavaehdotuksessa Maksimovaaraksi nimetyn tuulivoima-aluevarauksen (kaava-aineistossa alueesta käytetty myös nimeä Maksimonvaara) maisemavaikutus oli kaavaehdotuksessa Liite 1:n eli Tuulivoimapotentiaalisten alueiden kohdekortin mukaan kokonaisuudessaan arvioituna erittäin suuri, johtuen Kolin maisema-alueen valtakunnallisesti merkittävästä ja vaikuttavasta maisema-arvosta ja Kolin valtakunnallisesti sekä osin kansainvälisestäkin merkittävästä näkymästä ja sen tuomasta lisäarvosta luontomatkailulle. Kaavaehdotuksen aineistossa ratkaisuksi esitettiin aluekohtaista tuulivoima-alueen aluekohtaista suunnittelumääräystä (tv-1): *Tuulivoima-alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava erityisesti huomioon maisemavaikutukset Kolin valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle.* Muistion mukaan Museovirasto totesi viranomaisneuvottelussa 11.3.2025, että ei tulisi jättää epävarmuutta siihen, että Kolin maisema-arvoille tulisi vaurioita tai arvoja menetettäisiin. Kyseinen Maksimovaaran tuulivoima-alueelle esitetty oma suunnittelumääräys on edelleen mukana nyt hyväksytyn maakuntakaavan aineistossa.

Ehdotusvaiheen lausunnossa 31.1.2025 (MV/00171/2023) Museovirasto toisti jo luonnosvaiheessa esittämänsä näkemyksen, jonka mukaan tuulivoimarakenteiden ei tulisi näkyä Kolin valtakunnallisesti arvokkaisiin maisemiin lainkaan. Lausunnossa todettiin, että Kolin valtakunnallisten maisema- ja kulttuuriympäristöarvojen säilyttämisvelvollisuus edellyttää kaavassa vielä jäljellä olevien tuulivoimavarausten poistamista - niistä erityisesti Maksimovaaran alueen varauksen toteutumisella olisi tuhoisa vaikutus kansallis- ja matkailumaisemaan.

Koska Museoviraston lausumaa Kolin maisemien tuulivoimavarauksista ei keskeisiltä osiltaan otettu huomioon, eikä kaavaan ennen sen hyväksymistä tehty riittäviä muutoksia, virasto jätti asiasta muistutuksen 28.4.2025. Maakuntaliitto on Museovirastolle osoittamassaan vastineessa todennut seuraavaa: *Kolin valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen kohdekuvauksessa (VAMA-inventointi 2021) todetaan, että ”Kolin maisemakuva perustuu kahteen samansuuntaiseen vaarajonoon, niiden väliseen järvirikkaaseen laaksoon sekä vaaroilta Pielisen Purjeselälle aukeaviin näkymiin” ja ”Kolin maisemanähtävyys on yksi Suomen kuuluisimmista maisemista. Laajat suurjärvinäkymät saaristoiheen, poikkeuksellisen suuret korkeuserot, kvartsiittiset vaarojen huiput ja vaarojen väliset laaksot sekä perinteisen elinkeinomaiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön yksityiskohdat muodostavat ainutlaatuisen maisemallisen kokonaisuuden”. Tämän kohdekuvauksen perusteella maakuntaliiton mielestä on perusteltua huomioida Pielisen itäpuolelle sijoittuva tuulivoimapotentiaalinen Maksimonvaaran alue omalla ja Kolin maisema-arvot tarkemmin huomioivalla suunnittelumääräyksellä. Sen sijaan länsipuolella, lähimmillään 30 kilometrin päässä sijaitsevat tuulivoimapotentiaalisten alueiden maisemavaikutukset voidaan ottaa riittävästi huomioon kaikkia alueita koskevalla yleisellä suunnittelumääräyksellä, joka velvoittaa kiinnittämään huomiota ”...ympäristövaikutuksiin, erityisesti maisema- ja meluvaikutuksiin...”. Muistutuksen perusteella ei tehdä muutoksia kaavaratkaisuun.*

Sisältövaatimusten vastaisuus - maiseman ja kulttuuriperinnön huomioon ottaminen

Kolin merkitys kansallismaisemana

Kolin viralliseen asemaan valtakunnallisesti arvokkaana maisema-alueena on osaltaan vaikuttanut sen merkitys kansallisena symbolina ja sittemmin myös status kansallismaisemana. Korkealta paikalta tarkasteltu metsä- ja järvipanoraama on suomalaisen maiseman malliesimerkki, ja Ukko-Kolin laelta avautuva näkymä on niistä kaikkein ikonisin. Fyysisten ominaispiirteiden lisäksi maisemakokonaisuuden merkitykseen vaikuttavat Suomen historiaan, maantieteeseen ja taiteeseen liittyvät ulottuvuudet. Viime mainittuun liittyvät erityisesti 1800-luvun lopulta lähtien eri alojen taiteilijoiden ja tutkijoiden kansallisromanttinen ”karelianismi”, tunnetuimpana esimerkkinään Eero Järnefeltin Koliilta maalaamat useat maisemateokset. Kolia kuvaavat maalaukset ovat esimerkki yhdestä maisemaan liittyvän merkityksenannon viitekehyksestä. Koliin liittyvällä maisemakuvastolla oli erityisen vahva asema sotien välisenä aikana, itsenäisyyden ensimmäisinä vuosikymmeninä. Pitkäaikaisena ja suosittuna matkailu- ja nähtävyydenkohteena Koli maisemineen on myös olennainen osa Suomen matkailun historiaa, jolla myös on ollut osuutensa kansallisen symbolin muodostumiseen.

Kansallisesti arvokkaaksi maisemaksi Koli määriteltiin vuonna 1980 maisematoimikunnan mietinnössä, ja ympäristöministeriön vuonna 1994 julkaiseman luettelon myötä sillä on ollut kansallismaiseman status. Kansallismaisemien valinta liittyi vuonna 1992 vietettyyn Suomen itsenäisyyden 75-vuotisjuhlavuoteen. Vuonna 1991 perustettiin luonnonsuojelulain mukainen Kolin kansallispuisto *Edustavan pohjoiskarjalaisen vaara-alueen, vanhojen metsien ja niiden eliöstön sekä Kolin kansallismaiseman keskeisen osan suojelemiseksi, kaskitalouden luomien maisemien ja kasviyhdyksuntien ylläpitämiseksi sekä ympäristöntutkimusta, ympäristövalistusta ja luonnonharrastuksen edistämistä varten*. Alueella ovat asetuksen (529/2023) mukaan kiellettyjä toimet, jotka saattavat vaikuttaa epäedullisesti alueen luonnonoloihin, maisemaan taikka eläin- ja kasvilajien säilymiseen.

Maankäyttö- ja rakennuslain käsitteiden terminologisen sanaston mukaan alueidenkäyttö koskee ensisijaisesti sellaista aineellista kulttuuriperintöä, joka voidaan nähdä kulttuurin vaiheina sekä ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksena ympäristössä (kulttuuriympäristöä). Kulttuuriympäristö voi sanaston mukaan kuitenkin ilmentää myös aineetonta kulttuuriperintöä, jota syntyy ihmisen suhteesta ympäristöönsä ennen ja nyt sekä sille annetuista merkityksistä ja tulkinnoista ja sen erilaisista nimeämisistä (<https://sanastot.suomi.fi/terminology/mrl/concept/concept-106>). Näin ollen alueidenkäyttölain (31.12.2024 saakka maankäyttö- ja rakennuslaki) voidaan katsoa edellyttävän myös Kolin maisemiin ja erityisesti Ukko-Kolilta Pielisen yli itään avautuvaan maisemaan liittyvän aineettoman kulttuuriperinnön vaalimista. Kulttuuriperintökohteena Ukko-Kolilta avautuva maisema ja sen historia ilmentää poikkeuksellisen vahvasti Suomessa tietoisesti rakennettua ja vaalittua ympäristösuhdetta ja kansalliseen identiteettiin liittyvää merkityksenantoa.

Tuulivoimaloiden sijoittamisen haitalliset vaikutukset

Kuten ympäristöministeriön tuulivoimarakentamisen maisemavaikutusten arviointia käsittelevässä oppaassa (<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165785>) on todettu, maalle suunniteltavissa voimaloissa roottoreiden halkaisija voi nykyisin olla jopa 200 metriä ja voimalan kokonaiskorkeus 350 metriä. Oppaan mukaan arvioitaviin asioihin kuuluvat mm. vaikutukset arvokohteisiin tai muihin tarkempaa tarkastelua vaativiin yksittäiskohteisiin – sekä se, onko kaava-alueella sellaisia alueita tai

kohteita, joille tuulivoimarakenteet eivät saisi näkyä. Tuulivoimaloiden aiheuttaman muutoksen suuruus ja arvioitavan kohteen herkkyys on selvitettävä tapauskohtaisesti, jotta niiden perusteella voidaan arvioida vaikutuksen merkittävyyttä.

Maakuntakaavan aineistoon sisältyvät Tuulivoima-alueiden kohdekortit ([Liite-1-Tuulivoimapotentiaaliset-alueet.pdf](#)), jossa Lieksan Maksimovaaran kortissa tv-alueetta luonnehditaan näin: *Alue pohjautuu luonnosvaiheen Pankakoski-Räpsynvaara - alueeseen, jota on rajattu selkeästi pienemmäksi kohdistuen Maksimovaaran ja sen eteläpuoleisille alueille. Rajausmuutoksella alue on rajattu pohjoisosastaan kauemmas Natura-alueesta mahdollisten haitallisten vaikutusten riskien pienentämiseksi. Voimaloiden teoreettinen maksimimäärä: 20.*

Maisemaan ja kulttuuriympäristöön kohdistuvista keskeisistä vaikutuksista Maksimovaaran tuulivoima-alueen kohdekortissa todetaan seuraavaa: *Alueen läheisyydessä ei sijaitse arvokkaita maisema-alueita. Pankakosken valtakunnallisesti arvokas rakennetun kulttuuriympäristö alue sijaitsee lähimmillään noin viiden kilometrin päässä. Kolin valtakunnallisesti arvokas maisema-alue on lähimmillään noin 18 kilometrin päässä ja Kolin huippu 25 kilometrin päässä. Näkyvyysanalyysin perusteella maisemavaikutukset kohdistuvat vesistöille, kuten Pielisen Ristiselkä-Suurselkä-Siikaselkä -alueille. Tuulivoimalat näkyvät myös Kolin huipulle, jonne matkaa on jo 24 kilometriä ja siten maisemavaikutus ihmisilmään ei olisi enää niin merkittävä maatuulivoimaloiden kohdalla (sijainti kaukovaikutusalueella). Kolin huipulta avautuvaa maisemaa voi kuitenkin joltain osin verrata jopa merituulivoimaloiden maisemavaikutuksiin (sijainti ulompi vaikutusalue), koska näkymä aivan huipulta on esteetön itään päin katsottaessa. Tällöin voimalat näkyvät maisemassa paremmin kuin maatuulivoimaloiden kohdalla arvioitaessa. Tuulivoimaloiden näkymistä maisemassa on arvioitu myös valokuvasovitteen avulla. Maksimonvaara sijoittuu huipulta katsottaessa vähän sivuun pääkatselusuunnasta, mutta voimalat ovat kuitenkin nähtävissä huipulta Pielisen yli katsottaessa. Keskeinen maisemallinen arvioitava tekijä on valtakunnallisesti arvokkaalta maisema-alueelta avautuva kansallismaisema Kolilta Pielisen yli itään. Laaja näkymä avautuu käytännössä 180 astetta. Vaikka voimalat näkyvät maisemassa, näkyvät ne vain osassa avautuvaa maisemaa johtuen laajasta näkymäalueesta. Maisemassa on jo olemassa myös yksittäisiä mastoja sekä kaakossa Uimaharjun tehtaan piiput. Myös Lieksan kaupungin valot ovat nähtävillä pimeän aikaan Maksimonvaaran luoteispuolella. Pieniä näkymiä tuulivoimaloihin voi olla myös Vuonislahden ja Viensuun maisema-alueilta, joihin matkaa on noin 15 km. Jossain määrin voimalat näkyvät myös Pankajärvelle ja yksittäisistä muista kohteista alueen lähiympäristössä. Lisäksi luonnosvaiheessa alueen laajempaa rajausta tarkasteltiin Patvinsuon Teretin lintutornista. Teretistä otetussa kuvassa voimalat jäivät suurelta osin metsän taakse. Maisemavaikutus kokonaisuudessaan arvioituna on erittäin suuri johtuen Kolin maisema-alueen valtakunnallisesti merkittävästä ja vaikuttavasta maisema-arvosta ja Kolin valtakunnallisesti sekä osin kansainvälisestikin merkittävästä näkymästä ja sen tuomasta lisäarvosta luontomatkailulle.*

Ympäristöministeriön oppaan mukaan tuulivoimaloiden laaja-alaisimmat vaikutukset kohdistuvat maisemakuvaan. Teollisen kokoluokan tuulivoimaloiden suuren koon vuoksi niiden visuaalinen vaikutus voi ulottua hyvinkin laajalle alueelle (yleensä n. 20–35 kilometrin etäisyydelle hankealueesta; erillisten kohteiden erottaminen kuitenkin mahdollista n. 55 km etäisyydelle asti) ja ne kohdentuvat alueille, joilta avautuu avoimia laajoja näkymäakseleita kohti tuulivoima-alueita. Tällaisia alueita ovat mm. avoimet vesialueet, joilla ei ole näkymiä rajaavia elementtejä. Näihin lukeutuvat myös Ukko-Kolilta avautuvat Pielisen suurjärvinäkymät.

Kun tuulivoimalan lavan korkein kohta nousee yli 150 metrin korkeudelle maanpinnasta, edellyttää lentoturvallisuuteen liittyvä Traficomien ohje käytettäväksi päivällä ja hämärällä konehuoneen päälle asennettavia suuritehoisia valkoisia vilkkuvia valoja ja yöllä joko suuritehoisia valkoisia vilkkuvia valoja tai keskitehoisia punaisia vilkkuvia tai kiinteitä punaisia valoja. Itse voimalan näkymisen lisäksi myös lentoestevalojen näkymisellä on kielteinen vaikutus Ukko-Kolilta avautuvaan maisemaan sen luonteen ja laadun kannalta.

Maakuntakaavassa osoitetaan tuulivoimarakentamista koskevan alueidenkäyttölinen periaateratkaisu. Tuulivoimavarauksiin liittyen maakuntaliitto on useassa vastineessaan kaavaprosessissa vedonnut siihen, että maakuntakaava on yleispiirteinen maankäytön suunnitelma, joka tulee tarkentumaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tarkempien selvitysten ja vaikutusarviointien myötä. Vaikutusten osalta keskeisin ongelmatekijä on Maksimovaaran tuulivoimarakentamisen vaikutuskohteen eli Ukko-Kolilta avautuvan maiseman ja näkymien erittäin suuri herkkyys. Kyseessä on kansallismaisema, jonka arvokkaiden ominaispiirteiden ajallinen luonne on pitkälti historiallinen ja lähes muuttumaton. Maisemakuva on sekä valokuvien historiallisessa että nykyisessäkin katsannossa poikkeuksellisen vaikuttavalla tavalla yhtenäinen ja eheä. Toteutuessaan Maksimovaaran tuulivoimaloilla olisi siihen joka tapauksessa erittäin suuri kielteinen vaikutus. Maisemakokonaisuuden harvinainen luonne ja historiallinen tunnelma katoaisivat tai häiriintyisivät perustavanlaatuisesti tuulivoimarakentamisen myötä. Samalla muuttuisi myös katsojan kokemus maisemasta tavalla, jolla olisi merkitystä kotimaiselle ja kansainväliselle luonto- ja kulttuurimatkailulle.

Edellä sanotun vuoksi tarkemman suunnittelun, lisäselvitysten ja -arviointien tai esim. ryhmittelyvaihtoehtojen kautta ei ole käytännössä mahdollista eliminoida Ukko-Kolilta avautuvaan maisemaan ja sen laajoihin näkymiin sekä niihin liittyvään kulttuuriperintöön kohdistuvaa visuaalista ja kokemuksellista haittavaikutusta, mikäli tuulivoimarakentamisen annetaan Maksimovaaran alueelle toteutua. Tässä mielessä kyseisen tuulivoima-aluevarauksen voi jopa sanoa antavan virheellistä viestiä tuulivoimayhtiöille.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden vastaisuus

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valtioneuvoston hyväksymien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan on huolehdittava valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvojen turvaamisesta (vn päätös 14.12.2017). Tavoitteita koskevan valtioneuvoston päätöksen mukaan suomalaisen kulttuuriympäristön kokonaisuus perustuu viranomaisten laatimiin valtakunnallisiin inventointeihin, jotka koskevat valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita, valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä ja valtakunnallisesti merkittäviä arkeologisia kohteita. Alueidenkäytössä on tarpeen tunnistaa nämä alueet ja ottaa huomioon siten, että niiden arvojen turvaamisesta huolehditaan. Alueidenkäyttölain 24 §:n 2 momentin mukaan maakunnan suunnittelussa ja muussa alueidenkäytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista.

Uusiutumiskykyistä energiahuoltoa koskevan valtakunnallisen alueidenkäyttötavoitteen mukaan alueidenkäytössä on tarpeen varautua uusiutuvan energiatuotannon merkittävään lisäämiseen sekä tuulivoimapotentialin laajamittaiseen hyödyntämiseen. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden

keskinäinen yhteen sovittaminen ja priorisointi tehdään kaavoituksessa aina tapauskohtaisesti.

Valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita koskeva inventointi

Valtioneuvoston on 18.11.2021 päätöksellään YM/2021/70 vahvistanut valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittaman valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita koskevan inventoinnin (VAMA 2021), jolla on alueidenkäyttölain 24 §:n mukainen vaikutus viranomaisten toimintaan. Kolin maisemat sisältyvät vahvistettuun valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita koskevaan inventointiin.

VAMA 2021 -inventoinnin mukaan Koli on mm. *suosittu ja kulttuurihistoriallisesti huomattava matkailukohde, joka nousi karelianismin kaudella 1800- luvun lopulla Suomen kuuluisimpien maisemien joukkoon. Kolin maisemia ovat ikuistaneet useat kuuluisat taiteilijat, kuten Eero Järnefelt, Akseli Gallen-Kallela ja Pekka Halonen. Myöhemmin Kolin maisemat ovat tulleet osaksi suomalaista valokuvataidetta sekä populaaria matkailu- ja maisemakuvastoa. Maisemanähtävyyden kuuluisin matkailukohde on Ukko-Kolin laki, josta aukeava näkymä Pieliselle on yksi tunnetuimmista ja useimmin ikuistetuista suomalaisista maisemista.*

Em. inventoinnilla on haluttu vastata Euroopan neuvoston maisemayleissopimuksen (2000/2006) tavoitteisiin. Suomi hyväksyi 16.12.2005 eurooppalaisen maisemayleissopimuksen, joka tuli kansallisesti voimaan 1.4.2006. Maisemat ilmentävät eurooppalaisen kulttuuri- ja luonnonperinnön monimuotoisuutta, ja niillä on tärkeä merkitys ihmisen elinympäristönä. Maisemasopimus syntyi tämän yhteisen perinnön ja arvoisällön turvaamiseksi, ja se mm. velvoittaa viranomaisia vaalimaan maiseman arvoja.

Haitalliset vaikutukset VAMA-alueen arvoihin

Vaikka maakuntakaavaan nyt hyväksytty Maksimovaaran tuulivoimavaraus ei sijoitu valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen rajauksen sisäpuolella, on sen vaikutus (edellä jo kuvatulla tavalla ja avoimen vesimaiseman vuoksi) tuulivoimarakentamisen toteutuessa maisema-alueen – ja samalla kansallismaiseman – arvoihin käänteentekevällä tavalla negatiivinen.

Kuten vahvistetussa VAMA 2021 -inventoinnissa todetaan, aukeaa Kolin vaarojen laelta *mittavia näkymiä metsä-, järvi- ja viljelymaiseman yli taivaanrantaan saakka.* Näin ollen Maksimovaaran tuulivoimarakentamisen vaikutus valtakunnallisesti ja kansallisesti arvokkaaseen maisemaan ei pysähdy VAMA-alueen vesialuetta pitkin vedettyyn rajaukseen. Rajaus on valmisteltu ja laadittu ajankohtana, jolloin ei ollut tietoa tuulivoimaloiden korkeuden tulevasta, tässä käsiteltävän asian kannalta merkittävästä kasvamisesta. Valtioneuvoston päätöksessä YM/2021/70 kyseinen inventointi on määritetty viranomaistoiminnassa hyödynnettäväksi lähtöaineistoksi (ks. <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f8076df79>), joten siinä esitettyä aluerajaustakaan ei tiettävästi ole tarkoitettu kaavoitusviranomaisia yksiselitteisesti sitovaksi. Itse tavoite – arvokkaan maiseman huomioon ottaminen – on siitä huolimatta selkeä.

Pohjois-Karjalan maakuntahallitus on yhdessä 26.5.2025 antamistaan vastineista todennut, että *”maakuntakaavassa on arvioitu tuulivoimaloiden tuottamaa energiamäärää ja on totta, että tuotanto riittäisi moninkertaisesti Pohjois-Karjalan sähköntuotannon tarpeisiin.”* Maakuntaliitolla olisi maakuntakaavassa ollut mahdollisuus tehdä arvokasta maisemaa turvaava periaateratkaisu ja ottaa selkeä yleisemmän edun mukainen vastuu keskeisen kansallismaiseman ja

valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen säästämisestä sen kannalta erittäin merkittävältä häiriötekijältä.

Yhteenveto

Museovirasto katsoo, että valituksenalainen maakuntakaavan hyväksymispäätös on edellä esitetyin perustein maakuntakaavan sisältövaatimuksia sekä valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamista koskevien säännösten vastainen ja tulee valituksenalaisilta osiltaan lainvastaisena kumota.

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Liitteet

- 1) Pöytäkirjanote 8 § ja valitusosoitus
- 2) Selvitys päätöksen tiedoksisaannista
- 3) Valtioneuvoston päätös YM/2021/70
- 4) VAMA 2021 Pohjois-Karjala
- 5) Museoviraston lausunto maakuntakaavaluonnoksesta
- 6) Museoviraston lausunto maakuntakaavaehdotuksesta
- 7) Museoviraston muistutus maakuntakaavaehdotuksesta
- 8) Tuulivoima-alueiden kohdekortit

Jakelu

Itä-Suomen hallinto-oikeus

Asiakirjan sähköinen allekirjoitus
Elektronisk underskrift av document
Electronic signature of a document

Asia / Sak / Case

MV/01210/2025

Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, 2. vaihe

Asiakirja / Dokument / Document

MV/01210/2025-3

**Valitus Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, 2.
vaihekaavan (energia ja maisemat) hyväksymispäätöksestä**

